

Құрманбаева С.Т.¹, Шойбакова Е.О.¹

¹Alikhan Bokeikhan University
Қазақстан, Семей қаласы
e-mail.ru: kurmanbaeva1968@mai.ru

САЛЫҚТАУҒА ӘЛЕМДІК ТӘЖІРИБЕ ЖЕКЕЛЕРДІҢ КІРІСІ

Мақалада шетелдегі жеке табысқа салық салу қарастырылған. Шетелдік салық жүйесіндегі жеке табысқа салық салуға салыстырмалы талдау жүргізіледі. Сипаттама әлемнің әр түрлі елдеріндегі салық ставкаларына беріледі. Әлемнің экономикалық дамыған елдеріндегі жеке тұлғалардың салықтық кірістері мемлекеттік бюджет кірістерінің қалыптасуының негізгі көзі болып табылады.

Түйінді сөздер: жеке тұлғаларға салық салу, әлемдік тәжірибе, салық ставкалары, салық жүйесі.

Курманбаева С.Т.¹, Шойбакова Е.О.¹

¹Alikhan Bokeikhan University
Республика Казахстан, г.Семей
e-mail.ru: kurmanbaeva1968@mai.ru

Зарубежный опыт налогообложения доходов физических лиц .

В статье рассмотрено налогообложение доходов физических лиц в зарубежных странах. Проведен сравнительный анализ налогообложения доходов физических лиц в зарубежной налоговой системе. Дана характеристика налоговым ставкам в различных странах мира. Налоговый доход физических лиц в экономически развитых странах мира является основным источником формирования доходов государственного бюджета.

Ключевые слова: налогообложение физических лиц, мировой опыт, налоговые ставки, система налогообложения.

Kurmanbaeva S.T.¹, Shoibakova E.O.¹

¹Alikhan Bokeikhan University
Kazakhstan, Semey
e-mail.ru: kurmanbaeva1968@mai.ru

Individual income to the taxation of world experience.

The article considers the taxation of personal income in foreign countries. A comparative analysis of the taxation of personal income in the foreign tax system is carried out. The characteristic of tax rates in various countries of the world is given. Personal income tax in economically developed countries of the world is the main source of state budget revenue generation.

Keywords: taxation of individuals, world experience, tax rates, taxation system.

Біздің елдегі жеке табыс салығы, әлемнің көптеген экономикалық дамыған елдеріндегі сияқты, мемлекеттік бюджет кірістерінің қалыптасуының негізгі көзі болып табылады. Алайда, тәжірибе көрсеткендей, ол не экономикалық тиімділікке жету дәрежесі бойынша, не оны қолдану кезінде әлеуметтік әділеттілікті сақтау бойынша дамыған елдерде ұқсас салықтардың даму деңгейіне

сәйкес келмейді.

Тарихи, саяси, экономикалық және басқа факторларға байланысты әр елдегі табыс салығының өзіндік ерекшеліктері бар.

Ұлыбританияда, табыс салығының туған жері, жеке табыс салығының қазіргі заманғы жүйесі 1973 жылғы салық реформасы негізінде құрылды. Британдық салық режимі жеке тұлғаның резидент,

қарапайым резидент немесе тұрғылықты жер статусына тікелей байланысты. «Кәдімгі резидент» - бұл Ұлыбританияда үш жылдан астам өмір сүрген адам немесе елге келгеннен кейін үш жылдан астам тұруға ниет білдірген адам. Тұрғылықты жері британдық құқық тұжырымдамасына сәйкес анықталады: егер адам Ұлыбританияда ата-анасының отбасында туған болса, Ұлыбританияда тұрғылықты жері болады.

Ұлыбританияда салық салудың прогрессивті шкаласы бар, яғни табыс салығының мөлшерлемесі табыс өлеміне байланысты. Егер жылдық табыс 12500 фунт стерлингтен төмен болса (бұдан әрі фунт) - бұл 1 миллион тенге, сізге табыс салығын төлеудің қажеті жоқ.

Ұлыбританияда табысқа салынатын салық мөлшерлемесінің прогрессивті шкаласы бар. Ұлыбританиядағы әрбір резидентке салықтан шегеру туралы ереже қолданылады – ол бойынша салық алынбайды. Ерлі-зайыптылар үшін салық салынбайтын минимум түріндегі босату ерекше қызықтырады, бұл салық салынбайтын негізгі минимумнан едәуір асады, сондай-ақ зағип азаматтар санаты үшін ынталандыру болып табылады.

Ұлыбританияда қазіргі уақытта барлығы салықтан босатылған табысқа, жеке жеңілдік деп аталатын және отбасы басынан шегерілетін қосымша отбасылық жеңілдікке құқылы. Дисконттау мөлшерлемесі әр қаржы жылында бөлшек сауда бағасының индексінің өсуін көрсету үшін автоматты түрде қайта қаралады.

Жеке тұлғалар (резиденттер мен резидент еместер) әлеуметтік төлемдерді ала алады:

- Еңбек салығы бойынша несие (WTC), ол жалақыны көтеру ретінде беріледі;
- Балалы ерлі-зайыптыларды қолдауға арналған және тікелей үй басшысына төленетін балалар салығы бойынша несие (СТС).

Жәрдемақының мөлшері адамның жасына және отбасылық жағдайына байланысты.

Ұлыбританияның салық заңнамасы

жылдық табысы орташа жалақыдан (8500 фунт стерлингке дейін) төмен адамдар үшін арнайы салық режимін қарастырады. Арнаулы салық режиміне жататын жеке тұлғалар келесі шығындарды өтеуге құқылы:

- автокөлік шығындары;
- оларды оқытуға, баланы немесе асырауындағы баланы оқытуға шығындар;
- медициналық сақтандыру шығындары.

Бұл шығындар жұмыс берушінің есебінен өтелетіндіктен, өтеу мөлшері кәсіпкердің немесе кәсіпорынның таза пайдасының мөлшеріне байланысты.

Жеке табыс салығы жеке тұлғадан барлық көздерден табыстың барлық түрінен прогрессивті мөлшерлеме бойынша алынады. Табысқа салынатын салық ставкасы 0 -ден 45%-ға дейін. Табыс салығы Ұлыбританияда орналасқан жылжымайтын мүлікті жалға беруден алынған табысқа да алынады [1-3].

АҚШ -тың табыс салығы федералды, штаттық және жергілікті салықтардың бір бөлігі болып табылады. биліктің барлық тармақтары арасында бөлінеді. Табыс салығын заңды тұлғалар болып табылмайтын жеке тұлғалар мен жеке кәсіпорындар мен серіктестіктер төлейді. Жеке тұлғалар қолданылатын салықтық шегерімдерді анықтайтын басқа салықтық мәртебеге ие болады: ерлі-зайыптылар бірлескен декларация толтырады; бөлек салық декларациясын тапсыратын ерлі-зайыптылар; отбасы басшылары; жалғыз салық төлеушілер; жесірлер, жесірлер.

АҚШ -та табыс салығы 1913 жылдан бастап алына бастады. АҚШ -тың салық заңнамасы бірінші кезекте күрделі. 1954 жылы қабылданған Ішкі кіріс кодексі оның негізі болып табылады. Кодекске енгізілген өзгерістер жаңа бөлімдермен ресімделеді. АҚШ қазынасының шешімдері Ішкі кірістер қызметі (IRS) үшін жарғы болып табылады, оған сәйкес ол салық төлеушілермен жұмыс жасайды.

Америка Құрама Штаттарындағы табыс салығын оның барлық тұрғындары қайда тұратынын және қай елде табыс алатынына қарамастан төлеуі тиіс. Салық базасын есептеу кезінде әр түрлі шегерім

түрлері ескеріледі. Салық декларациясын толтырғаннан кейін ол 3 мекен -жай бойынша төленеді:

- жоғары деңгейге дейін;
- тікелей декларант тұратын мемлекетке;
- қала немесе округ (жергілікті салықтар).

Айта кету керек, әр деңгейдегі салық ставкалары әр түрлі және тіпті болмауы да мүмкін.

Федералды салық ставкалары 10% -дан 39,6% -ға дейін және табыс негізінде есептеледі. Декларацияны кім жасайтынына байланысты (жалғыз адам немесе ерлі-зайыптылар), салық салынбайтын база \$ 9,075-18,150 құрайды. 406 751 АҚШ долларының кірісіне 39,6% мөлшерінде салық алынады.

Мемлекетке байланысты салық ставкасы 0 -ден 13%-ға дейін өзгеруі мүмкін, жылдан жылға төменге де, жоғарыға да өзгереді. Сонымен қатар, салық алынбайтын штаттар саны да өзгеруі мүмкін.

Жұмыс киіміне, көлікке және өндірістік қызметпен тікелей байланысты басқа да шығыстар кәсіпкерлік қызметпен айналысатын адамдарға да, жұмыспен қамтылғандарға да шегерімге жатады. Кейбір басқа кірістер түрлері толық немесе ішінара алынып тасталды: ұзақ мерзімді капитал активтерін сатудан түсетін табыстың 50 пайызы, мемлекеттік немесе жергілікті үкіметтер шығарған облигациялар бойынша пайыздар, мемлекеттік және жеке әлеуметтік сақтандыру қорларынан төлемдердің кейбір түрлері.

Салық төлеуші кірістен стандартты шегерімнің орнына шығындардың бапталған есебін қолдана алады: жеке қарыздар бойынша пайыздар мен ипотекалық қарыздар бойынша мүлікті кепіл ретінде; медициналық шығындар; қайырымдылық қорларына аударымдар; біліктілікті арттыру, іссапар шығындары; мемлекеттік және жергілікті салықтар; жаңа тұрғылықты жерге көшу шығындары [1-3].

Францияда салық шегерімдерінің кең жүйесі бар: кәсіби, отбасылық, әлеуметтік,

мүліктік. Франциядағы табыс салығының ставкасы прогрессивті болғандықтан, шегерім сомасы қолданылатын мөлшерлемеге әсер етуі мүмкін. Сонымен қатар, Францияда бұл салықты төлеуден толық босатылған адамдардың категориясы бар - табысы табыстың белгілі бір деңгейінен төмен жеке тұлғалар, ал Ресейде әрбір жеке тұлға оның мөлшеріне қарамастан жалақының 13% төлеуге міндетті. Францияның қарапайым азаматтары үшін табыс салығының мөлшерлемесінің прогрессивті шкаласы қолданылады, ол 5 позициядан тұрады:

- 9.964 еуроға дейін 0% мөлшерлемесі
- 9964 еуродан 27519 еуроға дейінгі мөлшерлеме 14%
- 27519 еуродан 30% 73,779 еуроға дейін
- 73 799 еуродан 156 224 еуроға 41% мөлшерлеме
- 156 224 еуродан жоғары мөлшерлеме - 45%

Дегенмен, бәрі бір қарағанда қарапайым болып көрінбейді, жинау жүйесі әлдеқайда күрделі. Барлық табысқа салық салынбайды. Жалпы сомадан 9 964 еуро алынады (мысалы, 30 000 еуро), қалғаны 14% ставка бойынша салық салынады.

Бір адам немесе балалы ерлі - зайыптылар да сол табысқа әр түрлі мөлшерде төлейді. Барлық таза үй табысы отбасы мүшелерінің санына қарай бөлінеді.

Резидент еместердің табысы Францияның таза салық салынатын табысына негізделген 20% немесе 30% (2018 ж. Табысы бойынша 2019) мөлшерлемесінің біркелкі мөлшерлемесіне жатады. 30% мөлшерлемесі өткен жылмен салыстырғанда 10 пайыздық тармаққа ұлғайды және ЕЭА-дан резидент еместер үшін әлеуметтік төлемдердің төмендеуі нәтижесінде қабылданған 2018 жылғы қаржы туралы заңнан туындайды.

Екі ставканы қолдану тұрғысынан, 27 519 еуроға дейінгі табыс үшін мөлшерлеме 20% мөлшерінде салық салынатын болып қала береді.

Жалға беруден түсетін табыс пен

онымен байланысты инвестициялық табысқа 30% салық салынады. 2019 жылдан 2018 жылға дейін қолданылатын әлеуметтік салық міндеттемелерінің бір мезгілде өзгеруі нәтижесінде француздық көздерден алынған ЕЭА емес резидент еместердің кірістері бойынша жиынтық әлеуметтік салық пен табыс салығының мөлшерлемесі 27,5% -ға дейін (37,2% -дан) төмендейді. кірістер жоғарыдағы шектен аспайды [1-3].

Француз салық жүйесі дәл осы елде ҚҚС алғаш рет 1954 жылы енгізілгенімен белгілі. Қазіргі уақытта француздық салық салу - бұл белгіленген салықтар мен оларды қолдану ережелері тұрғысынан тұрақтылық моделі. Экономикадағы қазіргі тұрақсыз жағдайға байланысты Францияда салық ставкалары жыл сайын қайта қаралады.

Басқа елдердегі салықтар сияқты француз салықтарын 2 түрге бөлуге болады: тікелей және жанама салықтар.

Федералды тікелей салықтар келесі тізімді қамтиды:

1. Жылжымайтын мүлікке салынатын салық. Сонымен қатар, Францияда жаңа жылжымайтын мүлікке салық бар. Мысалы, жаңа ғимараттан шаршы метр сатып алып, қарапайым француз салық ретінде өз құнының 19,6% төлей алады. Бұл соманы 20 жылдан кейін меншік иесіне қайтаруға болады, бір шартпен - оны меншік иесі сатқан жағдайда. Пропорционалды салық қайтарылады.

2. Жеке табыс салығы. Францияның басқа елдерінен айырмашылығы, бұл салық барлық салық түсімдерінің бестен бір бөлігін ғана (20%) қамтамасыз етеді. Салық ставкасы прогрессивті және 52% дейін болуы мүмкін. Салық 1914 жылдан бастап қолданылады.

3. Корпоративтік табыс салығы. Ол Екінші дүниежүзілік соғыс аяқталғаннан кейін бірден қабылданды. Бұл көрсеткіш 33% құрайды.

4. Жалпы әлеуметтік салық. Француз салықтарының ерекшеліктерінің бірі - әлеуметтік аударымдардың жоғары ставкасы. Мемлекет осылайша әлеуметтік міндеттемелерінің орындалуын қамтамасыз етеді.

5. Мүлікке ынтымақ салығы. Ол кедейлерге субсидиялар мен басқа да әлеуметтік төлемдерді төлеу бойынша мемлекеттік бағдарламаларды қаржыландыруға арналған.

Жанама салықтар федералды деңгейде де алынады:

- ҚҚС;
- бензинге үстеме ақы (салық ел бюджетіне түсетін салық түсімдерінің 9% дейін қамтамасыз етеді);
- алкоголь, темекі мен сіріңке акциздері;
- қызметтерді, брендтерді, биржалық операцияларды және басқаларды тіркегені үшін алымдар.

Францияның жергілікті үкіметтері қосымша тікелей (жер салығы, тұрғын үй салығы, жеке экономикалық тәжірибеге кәсіби салық) және жанама салықтарды (жол салығы, электр энергиясына ақы, меншіктің ауысуы) ала алады. Қазіргі уақытта Франция жергілікті билікке жергілікті салық мөлшерлемесін көтеруге құқық беретін заң жобаларын қарастыруда.

Италияда, сондай -ақ Германияда салық салудың жеткілікті кең жүйесі қабылданды. Құқықтық база 350 -ден астам федералды заңдарды қамтиды. Салық жүйесінің негізгі принциптері Италия конституциясымен анықталады. Бұл еуропалық елде салық ауыртпалығы жоғары. Италияндық салық салуда негізгі екіпін барлық салықтық төлемдердің 40% дейін алатын тікелей салықтарға аударылады. Жанама салықтар сәл артта қалды және салық түсімдерінің шамамен 25% құрайды. Жалпы алғанда, салықтар мен алымдар мемлекетке барлық кірістердің жартысынан көбіне кепілдік береді.

Италияның салық жүйесі екі деңгейлі құрылымға ие: мемлекеттік (ұлттық) және жергілікті деңгейлер. Салық салу салықтар мен алымдардың 40 түрімен ұсынылған.

Италияда негізгі салықтар жеке табыс салығы, ҚҚС және заңды тұлғалар үшін корпоративтік салық болып табылады. Бұл мемлекеттік деңгейдегі салықтар салық түсімдерінің шамамен 80% құрайды. Сонымен қатар, ұлттық салық салу мыналарды қамтиды:

- акциздер,
- әлеуметтік сақтандыру жарналары,
- ойын қызметіне салынатын салық,
- тіркеу, ипотека және кадастрлық төлемдер,
- лотерея салығы,
- сыйға және мұраға салынатын салық.

Жергілікті салық келесі төлемдерді қамтиды:

- өндірістік қызметке салынатын салық,
- мүлік салығы,
- қалдықтарды кәдеге жарату үшін төлем,
- көлік құралдары иелерінің жауапкершілігін сақтандыру үшін алымдар және осы көлік құралдарын тіркеу,
- электр энергиясына қосымша акциз,
- қосымша коммуналдық салық және басқалар.

Ресейлік жүйеден айырмашылығы, мемлекеттік ұйымдар бюджетке салық аудармайды. Олардың қызметі есептелген салықтарды шегере отырып қаржыландырылады.

Жеке табысқа салық салудың шетелдік тәжірибесін талдай келе, дамыған елдерде жалақысы төмен адамдар табыс салығынан босатылады, сонымен бірге азаматтардың үлкен табыстарына жоғары ставкалар бойынша салық салынады деген қорытынды жасауға болады.

Вексельдер мезгіл - мезгіл жеке табыс салығын реформалау немесе түбегейлі өзгерту үшін әзірленеді, мысалы, отбасы салығын енгізу, салтанат салығы және т.б.

Алайда, заң шығарушылар мен мемлекеттік саясаткерлер қалыптасқан ұстанымды берік ұстанады және өзгерістердің болашағы көрінбейді, өйткені таңдалған даму стратегиясы бюджетті толтыру, «ақ» жалақы деңгейінің біртіндеп жоғарылауы мен өмір сүру деңгейінің жемісін беруде.

Жалақысы төмен азаматтар үшін салықтан толық босатылған жеке тұлғалардың кірістеріне әлеуметтік әділ прогрессивті салық салуды енгізу өмір сүру деңгейін жоғарылатудың маңызды қадамы болып табылады.

Әдебиеттер.

1. Андропова О.А., Изряднова О.И., Казакова М.В. Әлем елдеріндегі салық ауыртпалығы мен салық жүйесі: динамика мен реформалар // Экономикалық қатынастар. - 2020. - №3. - С. 629-648.
2. Семенова Г.А. Әлемнің әр түрлі елдеріндегі инновациялық қызметке қазіргі заманғы салық салу жүйесінің ерекшеліктері // Бизнес және стратегия. - 2018. - № 1 (10). - С. 56-62.
3. Склярова К.Н. Жеке табысқа салық салу үрдістері: ресейлік және шетелдік тәжірибе // Жас ғалымдар форумы. - 2019. - № 6 (34). - С. 1054-1056.
4. Кітап: Қазақстан Республикасының Салық кодексі - 2021 өзгертулер мен толықтырулармен
5. Нестеров, Г.Г. Салық есебі / Г.Г. Нестеров. - М.: Рид тобы, 2016 ж.- 552 б.
6. Молдажанов, М.Б. Шетелдік салықтар. Оқуқұралы - Алматы, 2019 ж

References

1. Andronova O.A., Izryadnova O.I., Kazakova M.V. Tax burden and taxation system in the countries of the world: dynamics and reforms // Economic relations. - 2020. - No. 3. - S. 629-648.
2. Semenova G.A. Features of the modern system of taxation of innovative activities in different countries of the world // Business and strategy. - 2018. - No. 1 (10). - S. 56-62.
3. Sklyarova K.N. Trends in personal income taxation: Russian and foreign experience // Forum of young scientists. - 2019. - No. 6 (34). - S. 1054-1056.
4. Book: Tax Code of the Republic of Kazakhstan - 2021 with changes and additions
5. Nesterov, G.G. Tax accounting / G.G. Nesterov. - M.: Reed Group, 2016. -- 552 p.
6. Moldazhanov, M.B. Foreign taxes. Study guide - Almaty, 2019

Құрманбаева Сәуле Тәңірбергенқызы

Лауазымы: Экономика магистрі, аға оқытушы «Бизнес және басқару» кафедрасы
Alikhan Bokeikhan University

Пошталық мекен-жайы: 071400, Қазақстан Республикасы, Семей қаласы, Шәкәрім көшесі 20198 пәтер

Ұялы тел: +7 7778568797

E-mail: e-mail.ru: kurmanbaeva1968@mai.ru

Шойбакова Еркежан Оразбайқызы

Лауазымы: Экономика магистрі, аға оқытушы «Бизнес және басқару» кафедрасы
Alikhan Bokeikhan University

Пошталық мекен-жайы: 071401, Қазақстан Республикасы, Семей қаласы Шығыс кварталы В үйі 10, 3 пәтер

Ұялы. тел: +7 777 1315501

E-mail: erkejan66@mail.ru

Қурманбаева Сауле Танирбергеновна

Должность: магистр Экономика, старший преподаватель кафедры «Бизнес и управление»

Alikhan Bokeikhan University

Почтовый адрес: 071400, Республика Казахстан, г. Семей, проспект Шакарима 20 кв 198

Сот. тел: +7 7778568797

E-mail: e-mail.ru: kurmanbaeva1968@mai.ru

Шойбакова Еркежан Оразбаевна

Должность: магистр Экономика, старший преподаватель кафедры «Бизнес и управление»

Alikhan Bokeikhan University

Почтовый адрес: 071401, Республика Казахстан, г. Семей, поселок Восточный, квартал В 10, квартира 3

Сот. тел: +7 7771315501

E-mail: erkejan66@mail.ru

Kurmanbaeva Saule Tanirbergenovna

Position: Master of Economics, Senior Lecturer of the Department of Business and Management

Alikhan Bokeikhan University

Postal address: 071400, Republic of Kazakhstan, Semey, Shakarim Avenue 20, sq. 198

Honeycomb. tel: +7 7778568797

E-mail: kurmanbaeva1968@mai.ru

Shoibakova Erkezhan Orazbaevna

Position: Master of Economics, Senior Lecturer of the Department of Business and Management

Alikhan Bokeikhan University

Postal address: 071401, Republic of Kazakhstan, Semey, Vostochny settlement, block 10, apartment 3

Honeycomb. tel: +7 7771315501

E-mail: erkejan66@mail.ru